

2. Хмарук Ю. В. Теоретичні підходи до визначення поняття «Система доходів Державного бюджету України» / Ю. В. Хмарук // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: [зб. наук. праць]. – Івано-Франківськ: В-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2011. – вип. – Т. 2. – С. 434-440.

3. Огонь Ц. Г. Доходи бюджету України: теорія та практика: монографія / Ц. Г. Огонь. // – К.: КНТЕУ, 2003. – 580 с.

ОЦІНКА РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ СТРАХОВИКІВ ЯК ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Чвєртко Л. А., к.е.н., доцент
Сарахан М. І., магістрантка

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Інвестиційний потенціал будь якого суб'єкта господарювання визначають наявність, обсяги та раціональна структура фінансових ресурсів, які можуть бути використанні для інвестиційної діяльності. Істотним джерелом інвестицій в економіку є ресурси страхових компаній, які через механізми фінансового ринку, мобілізуючи значну частину фінансових ресурсів юридичних і фізичних осіб та спрямовуючи їх у різні види інвестицій, сприяють прискоренню економічного розвитку економіки. В усьому світі страховики вважаються одними з найбільших інвестиційних інститутів, а інвестиційна діяльність страховиків є основним джерелом одержання їхнього прибутку.

Показники діяльності страхових компаній в Україні свідчать про недостатність їхніх інвестиційних можливостей. Незважаючи на позитивну тенденцію до зростання обсягів активів, страхових резервів та обсягу сплаченого статутного капіталу, загальний рівень капіталізації вітчизняних страховиків, порівняно з провідними страховими компаніями світу, залишається низьким, а інвестиційна діяльність окремо взятого страховика обмежується недостатнім обсягом інвестиційних ресурсів.

Як відомо, капітал діючої страхової компанії, незалежно від її спеціалізації, включає такі елементи, як власні кошти у вигляді сплаченого статутного фонду та гарантійний фонду, а також страхові резерви – відносно або тимчасово вільні кошти, що сформовані за рахунок страхових внесків і призначені виключно для майбутніх виплат страхових сум та відшкодувань. При цьому інвестування власних коштів законодавчо не регламентується і здійснюється страховиками на власний розсуд. Виняток становить статутний фонд, мінімальні вимоги до якого чітко прописані у Законі України «Про страхування». Зокрема, визначено, що «мінімальний розмір статутного фонду (гарантійного депозиту) страховика, який займається видами страхування іншими, ніж страхування життя, встановлюється

у сумі, еквівалентній 1 млн євро, а страховика, який займається страхуванням життя, 10 млн євро за валютним обмінним курсом валюти України» [3]. Статутний капітал страхової компанії створює фінансову основу для її подальшого розвитку. Чинне законодавство регламентує якісне наповнення статутного фонду, що відповідно обмежує варіанти інвестування його коштів. Обсяги та структура власного капіталу страхових компаній лежить в основі визначення платоспроможності компанії, яка є ключовим показником фінансового стану. У формуванні ресурсної бази страховиків для здійснення інвестицій особлива роль належить страховим резервам, використання яких жорстко регламентоване нормативно-правовими актами.

Проаналізувавши загальні обсяги сплачених статутних фондів страхових компаній, можна стверджувати, що тривалий період вітчизняні страховики активно їх нарощували. Втім, з огляду на те, що в останні роки в Україні зменшується кількість компаній, які працюють на страховому ринку (у 2016 р. порівняно з 2015 р., кількість страхових компаній зменшилася на 51, порівняно з 2014 р. – на 72 компанії), також мало місце зниження показника обсягу сплачених статутних капіталів з 15232,5 млн грн у 2013 р. до 12661,6 млн грн у 2016 р., або на 16,9%. При цьому середній розмір сплаченого статутного капіталу на одну компанію протягом 2011-2016 рр., не дивлячись на зниження темпів, має чітко виражену тенденцію до зростання. Водночас, досліджуючи показники сплачених статутних фондів, потрібно брати до уваги зміну офіційного курсу гривні до євровалюти. Знецінення національної валюти призвело до різкого зниження платоспроможності страхових компаній. Зокрема, у 2016 р. обсяг сплачених статутних фондів перерахований на середньорічний курс гривні до євро порівняно з 2011 р. зменшився у 2,8 рази. Наразі в багатьох вітчизняних компаніях розмір статутного капіталу, перерахований відповідно до офіційного курсу євро не відповідатиме мінімально встановленим вимогам. Адже, як наголошує В. Є. Балєв, «у вітчизняному законодавстві еквівалентність сумі в євро визначається на момент формування статутного капіталу, та може пізніше не переглядатись, не зважаючи на зміну курсу гривні до євро, що особливо стало актуальним за останні декілька років» [1, с. 229].

Динаміка обсягу активів страховиків у 2011-2016 рр., що представлена на рис. 1, демонструє зменшення обсягів як загальних активів, так і активів, визначених відповідно до статті 31 Закону України «Про страхування». Водночас ризики втрати або зменшення вартості активів страхових компаній в еквіваленті іноземної валюти продовжують зростати.

У кінці 2016 р. обсяг загальних активів страховиків становив 56075,6 млн. грн., що на 7,7 % менше ніж у попередньому році. Величина активів, визначених відповідно до статті 31 Закону України «Про страхування», зменшилась в порівнянні з відповідним показником у 2015 р. на 1346,9 млн. грн., або на 3,7 %, і склала 62,5% загальних активів страховиків. Такі зміни спричинені також втратою активів страховиків пов'язаних з анексією Автономної Республіки Крим та веденням бойових дій на сході України.

Рис. 1. Динаміка обсягу активів страховиків у 2011-2016 рр., млн. грн.
Джерело: розроблено автором за даними [2].

Згідно з чинним законодавством, однією з умов забезпечення платоспроможності страхових компаній є необхідність створення технічних та математичних резервів (резерви, які формують компанії зі страхування життя) достатніх для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань страхувальникам та застрахованим особам. Кошти таких специфічних фінансових резервів є джерелом формування інвестиційного ресурсу на страховому ринку, а їхня наявність визначає специфіку організації страхового бізнесу. У 2016 р. із загального обсягу активів, дозволених для представлення коштів страхових резервів, який становив 35071,9 млн. грн., для формування страхових резервів використано 20936,7 млн. грн.

Позитивною тенденцією характеризуються резерви, які формують компанії зі страхування життя (рис. 2). Значення показника їхніх обсягів зросло у 2016 р. порівняно з 2011 р. більше як у 2,9 рази. Така ситуація є сприятливою для довгострокових інвестицій та може позитивно вплинути на структуру інвестиційного портфеля. Обсяги технічних резервів впродовж досліджуваного періоду також зростали, однак темпи приросту були нижчими і становили 53,9%.

Активізація інвестиційної діяльності страхових компаній тісно пов'язана зі зростанням попиту на послуги зі страхування життя, оскільки резерви зі страхування життя мають довгострокову основу. Вирішення проблеми залучення цих інвестиційних джерел має здійснюватися шляхом запровадження податкових та інших стимулів, як для фізичних, так і для юридичних осіб. Водночас широкомасштабне залучення в інвестиційний процес грошових коштів населення через укладення договорів довгострокового страхування життя та пенсій стане можливим лише за умови стабілізації стану національної економіки.

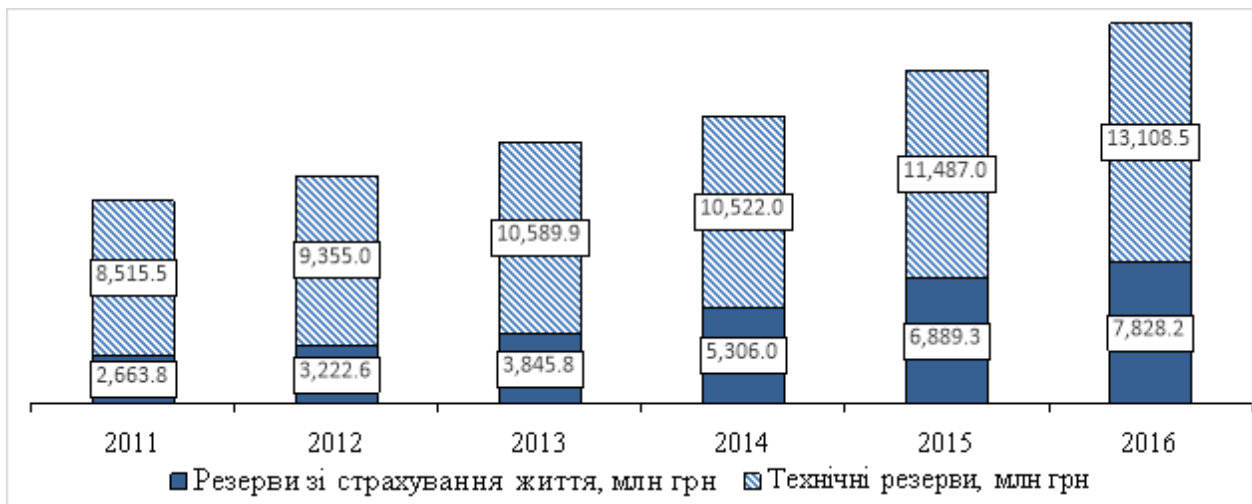

Рис. 2. Динаміка обсягу сформованих страхових резервів на страховому ринку України у 2011-2016 рр., млн грн

Джерело: розроблено автором за даними [2]

Адже показники розвитку цього сектору страхового ринку визначаються рівнем матеріального забезпечення населення, доступністю якісних страхових продуктів, розвитком альтернативних фінансових інститутів тощо. Необхідним є забезпечення системи гарантування страхових виплат за договорами страхування життя, яка націлена на запобігання втратам заощаджень громадян та позбавленню страхового захисту застрахованих у разі настання неплатоспроможності страховика

Для покращення платоспроможності та забезпечення необхідного рівня достатності капіталу страхових компаній слід звернутися до методологій, розроблених Європейським Союзом, зокрема запропонованих у Директиві Європейського Парламенту та Ради 2009/138/ЄС (Solvency II), і адаптувати їх для українського страхового ринку.

Таким чином, потреба підвищення ефективності інвестиційної діяльності в нашій країні обумовлює необхідність збільшення ресурсної бази страхових компаній як важливого джерела їхнього інвестиційного потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Балев В. Є. Структура капіталу страхових компаній: вітчизняні та європейські вимоги / В. Є. Балев // *Фінанси, учет, банки*. – 2016. – № 1 (21). – С. 225-234.
2. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nfp.gov.ua/content/>
3. Про страхування : Закон України від 7 березня 1996 р. № 85/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [zakon 5. rada.gov.ua](http://zakon5.rada.gov.ua)